

Emili Boix i Fuster / F. Xavier Vila i Moreno:

Sociolingüística de la llengua catalana

Barcelona: Ariel, 1998 (Ariel Lingüística),

ISBN 84-344-8230-4, 379 S.

Emili Boix i Fuster und F. Xavier Vila i Moreno legen mit ihrer *Sociolingüística de la llengua catalana* ein Handbuch vor, in dem – ohne Übertreibung – nicht nur fast alles thematisiert wird, was die fundamentalen Arbeitsgebiete der Soziolinguistik ausmacht, sondern auch Bereiche, die etwas weniger zentral mit dem wechselseitigen Verhältnis von Sprache und Gesellschaft zu tun haben. Dabei geht es sowohl um Soziolinguistik im engeren Sinne, also um die sprachliche Variation auf Grund von gesellschaftlicher Gruppenzugehörigkeit und die Registervariation (diastatische und diaphasische Varietätenlinguistik), als auch um Soziolinguistik im weiteren Sinne, treffender als Sprachsoziologie zu bezeichnen, d.h. um die verschiedenen Aspekte von Sprache und Norm, Sprachgebrauch, Sprachkontakt, Sprachbewertung, Sprachbewusstsein, etc. aus einer pragmatischen und soziologischen Sicht.

Die *Sociolingüística de la llengua catalana* ist in sieben Kapitel gegliedert, von denen jedes mit einer *Síntesi* und – das macht das Werk zu einer guten Einführung in die Soziolinguistik für Studierende – sogenannten *Activitats*, d.h. Arbeitsaufgaben, schließt.

Das erste Kapitel (S. 11-44) trägt den Titel *Panoràmica general de la sociolingüística*. Klar und systematisch gegliedert wird hier in alle (nicht nur sprach-) wissenschaftlichen Disziplinen bzw. Arbeitsgebiete eingeführt, die sich für das Verhältnis von Sprache und Gesellschaft interessieren: Soziolinguistik im engeren Sinne, Psycholinguistik und Sprachpsychologie, Sprachlehrforschung, Sprachplanungsforschung, Sprachkontaktforschung und Korpuslinguistik. Weiterhin wird in einem Unterkapitel *Sociolingüística catalana* ein prägnanter Überblick über Geschichte und Gegenwart der soziolinguistischen Forschung in den und über die katalanischsprachigen Länder(n) gegeben.

Die von den Verfassern so genannte «makrosoziologische» Perspektive bestimmt das zweite Kapitel (S. 45-104). Hier geht es um die Korrelationen von Sprache und gesellschaftlichen Strukturen, darum, wie einerseits

die sprachlichen Strukturen von den bekannten sozialen Variablen geprägt werden, und wie andererseits diese letzteren außerdem auch die Anwendungsbereiche der verschiedenen Sprachvarietäten steuern. Bedauerlicherweise wird hier auf die Frage nach der Divergenz zwischen gesprochener und geschriebener Sprache in medialer wie konzeptioneller Sicht sowie auf das dynamische Verhältnis der Variationsdimensionen zueinander so gut wie gar nicht eingegangen.

Während das dritte Kapitel (S. 105-136) die Sprache aus anthropologischer Sicht behandelt, dreht es sich im vierten Kapitel (S. 137-184) um das komplexe Problem von Sprache und Ideologie – *Llengua, poder i ideologies*. Unter anderem werden hier Aspekte der Spracheinstellung (*attitude*-Forschung) sowie des Purismus und des Anti-Purismus behandelt.

Eine gerade im Hinblick auf zwei- und mehrsprachige Gesellschaften sehr wichtige Fragestellung ist diejenige nach Spracherhalt und Sprachwechsel. Unter dem Titel *La reproducció de les llengües: el manteniment i la substitució lingüística* handelt das fünfte Kapitel (S. 185-212) von dieser komplexen und zugleich heiklen Problematik. Allgemeiner um Sprachkontakt und seine Begleiterscheinungen und Folgen – Interferenz, Konvergenz und andere Aspekte der Sprachmischung – geht es im sechsten Kapitel (S. 213-270). Hier gehen die Verfasser auch kurz auf den Bereich der Pidgin- und Kreolsprachforschung ein.

Das sehr umfangreiche siebte Kapitel (S. 271-340) ist schließlich einem ebenfalls gerade für mehrsprachige Gesellschaften besonders wichtigen Themenbereich gewidmet, dem der Sprachpolitik und Sprachplanung. – Eine ausführliche Bibliographie und ein gutes Register runden das Handbuch ab.

Abschließend ist zu sagen, dass das hier besprochene Werk sowohl für Studierende als auch für das Fachpublikum ein wertvolles Arbeitsinstrument darstellt (eine Reihe von kleineren Fehlern bei einigen Zitatbelegen und von Druckfehlern im Text fallen dabei wirklich kaum ins Gewicht), in dem m.E. lediglich einem Bereich mehr Platz hätte eingeräumt werden können, und zwar dem schon erwähnten Problem der Divergenzen zwischen gesprochener und geschriebener Sprache und ihrem diasystematischen Status im Verhältnis zu anderen Variationsdimensionen sowie der dazu vorliegenden Forschungsliteratur.

Da das Handbuch über den Bereich der katalani(sti)schen Soziolinguistik und Sprachsoziologie weit hinausgeht, zeichnet sich sein Titel durch eine gehörige Portion Understatement aus – so etwas wie *Manual sistemàtic de sociolingüística general i catalana* wäre m.E. passender gewesen und würde

das Verdienst des Buches deutlicher hervorheben. Eine Übersetzung aus der «*lesser used language*» Katalanisch in eine (besser: DIE...) «*universally used language*» wäre ihm und seinen Verfassern, zwecks breiterer Rezeption, sehr zu wünschen.

Andreas Wesch
(Freiburg im Breisgau / Köln)

Vicent Josep Escartí:

Memòria privada. Literatura memorialística valenciana dels segles XV al XVIII,

València: Edicions 3i4, 1998 (la unitat, 171),
ISBN 84-7502-545-5, 311 pàgines.

Títol i coberta d'aquest llibre -un retrat heràldic- podrien fer pensar que s'hi tracta de literatura de temàtica personal o familiar. D'altra banda és inevitable, des d'una perspectiva universitària germànica, associar el terme memòria al devessall d'estudis i trobades acadèmiques que, en els últims anys, hi han estat dedicats, arrencant originàriament de Jan i Aleida Assmann i les seves reflexions al voltant de la *memòria cultural* i la *memòria comunicativa*. Cap de les dues associacions d'idees no és pertinent, però. Més aviat, el que V. J. Escartí (Universitat de València) fa és editar i estudiar una sèrie de textos que, segons la introducció al volum, comparteixen el tret de ser relacions de fets reals, i de ser destinats, d'entrada, a l'ús personal, o a un públic molt restringit.

La bona dotzena de textos aquí editats abraça des de notícies esparses, trobades en documents notariais (Jaume Vinader, Gaspar Eiximeno, Bertomeu Blasco i Baptiste Montesinos), algunes d'elles reunides en aquesta edició per formar textos unitaris, passant per cròniques (M. Miralles: *Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim*, P. Martí: *La Germania de València*, P. Porcar: *Coses evengudes en... València*, J. Aierdi: *Notícies de València*, J. Esplugues: *Memòries*) i relacions de successos únics i històricament destacats (G. Cantó: *Furt del S. Sacrament a Alcoi*, *Estada a València del rei don Felip II*, V. Gil: *Segon Centenar de la canonització de V. Ferrer*), fins a un dietari pròpiament, en el sentit autobiogràfic: el de Bernat G. Català de Valeriola.

Cal constatar que, contràriament al que acostumem a entendre per memorialístic en la literatura contemporània, el *jo* queda del tot absent en la gairebé totalitat dels textos. Les memòries aquí desplegades pertanyen al domini de la vida pública, no a la privada (també aquesta, una polaritat que

ha generat un llarg debat, originat en J. Habermas). Pràcticament tots els textos triats són petites peces d'historiografia, no de literatura en sentit estricte, com el títol del volum podria fer pensar. Fins i tot en el text autobiogràfic de Català de Valeriola, costa de detectar-hi cap voluntat d'estilització literària dels fets reals.

Un cop assumit aquest fet, el recull permet de descobrir textos com el de Pere J. Porcar amb la seva peculiar tria de successos estrambòtics, misteriosos o sanguinolents, com ara l'aparició d'embrions siamesos, les cremes inquisicionals o els desastres naturals al Regne de València del segle XVII. D'un valor documental extraordinari per a la història cultural són, sens dubte, les detallades relacions de l'estada de Felip II a València, i la dels actes organitzats amb ocasió del segon centenari de la canonització de Vicent Ferrer. En el dietari de Joaquim Aierdi (oblidat, per cert, en l'índex del llibre, pàg. 311), hi destacariem els interessos criminològics de l'autor. Potser en algun cas, es podria haver senyalat més clarament la relació quantitativa entre el text sencer i els fragments reproduïts, seleccionats amb una declarada voluntat de presentar textos unitaris i no miscel·lanis. Així que, qui vulgui dedicar-s'hi amb més detenció, haurà d'acudir a les altres publicacions del mateix autor, que és, com és fàcil de comprovar en la bibliografia citada en l'estudi introductori, l'especialista hegemònic de la matèria. De ben segur, però, un marc teòric un pèl més ampliat en els sentits al·ludits més amunt duria les mires més enllà de la més estricta literatura catalana de València i podria resultar fructífer.

Roger Friedlein
(Berlin)

Valentí Fàbrega i Escatllar:

Veles e vents. El conflicte eròtic en la poesia d'Ansiàs March,
Lleida: Pagès Editors, 1998 (Argent Viu, 33),
ISBN 84-7935-521-2, 188 pàgines.

Aquest nou estudi sobre el més important dels poetes catalans antics i el seu tema central, l'amor, està estructurat en set capítols temàtics sobre diferents aspectes del tema eròtic: el desig, l'amor, la carn, l'amor homenívol, la dolor del discorde, la foll·amor, i, finalment, els diversos aspectes de la dona.

L'autor aplega i comenta en cada bloc temàtic versos procedents de tota l'obra de March. Aquest mètode comporta tant un notable benefici com un cert inconvenient. D'un cantó, això significa un pas endavant en relació a la majoria de treballs sobre el poeta que han vist la llum els últims anys: interpretacions de peces úniques i estudi del context històric de March. Fàbrega tempteja una visió de conjunt del tema amorós i en facilita l'accés, també, per a qui busqui els versos marquians més representatius sobre els aspectes esmentats. De l'altre cantó, però, arrenca aquests versos del seu context argumentatiu i els torna a ordenar, confegint així una posició marquiana sintetitzada relativa a l'aspecte en qüestió en cada capítol. Fàbrega intenta de pal·liar aquest efecte uniformitzador, i distingeix, quan convé, fragments de l'obra tardana de la jovenívola; això, però, en un poeta en qui la cronologia de l'obra ha estat sempre la qüestió més espinosa.

Malgrat aquest dilema de fons, el llibre aporta tota una sèrie d'idees noves. Es desmarca de les visions de Torras i Bages –March com a poeta escolàstic i alhora pecador– i de J. Fuster –March com a individu fracassat eròticament–, i busca un camí entre el biografisme i el rigorisme escèptic. Però: com distingir «l'autenticitat» de la «retòrica» en un poema marquian? El criteri resta, al capdavant, «retòrica».

En els capítols successius, Fàbrega contextualitza l'amor en March amb els discursos amorosos medievals. Diferencia, p. ex., el goig trobadoresc en la nuesa femenina, d'una banda, i el retraïment marquian a la vivència psíquica, de l'altre. Per un altre cantó, Fàbrega retroba en March la concepció aristotèlico-tomista (passada per F. Eiximenis) que el cos i l'ànima formen, més que un antagonisme, una complexitat –només que en March, mai no s'aconsegueix l'harmonia entre aquests elements integrants de l'home–. Aquest capítol (V.) i aquell dedicat al discurs mèdic sobre l'amor (VII.), són els més nodrits i profitosos del llibre. Mentre el discurs teològic i clerical fa de rerefons per a la poesia de March, el mèdic, que tracta l'amor com una malaltia fisiològica, no fa gaire més que ampliar els arsenals expressius del poeta. Així doncs, l'amor en Ausiàs March no es redueix ni a un estat psicopàtic (com diuen els metges) ni senzil-

lament pecaminós (com diu un predicador com Vicent Ferrer), sinó que és l'efecte d'una polaritat intrínseca a la natura humana, una natura que l'intel·lecte no perd mai la capacitat d'analitzar.

L'últim capítol està dedicat a l'objecte de l'eros marquian: la dona, sigui *aimia* (venerada, però mai no descrita físicament, i mai no divinitzada), sigui muller (el poeta fou casat per dues vegades), sigui concubina (el concubinat era a l'època una realitat social normal que March va viure a temporades). Fàbrega observa que aquesta realitat vivencial podria trobar-se reflectida en algun dels poemes tardans. Tot plegat, aquest estudi, quan resulta més convincent no és quan roman en l'anàlisi immanent de fragments disconnexos, sinó quan contextualitza els versos marquians amb els discursos contemporanis sobre l'amor.

Roger Friedlein
(Berlin)